

บทบาทของแหล่งอุตสาหกรรมแหลมฉบังต่อการขยายตัวของชุมชนเมือง
บริเวณเทศบาลตำบลแหลมฉบัง

นางสาวสุภาพร มานะจิตประเสริฐ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา อักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา ภูมิศาสตร์ ภาควิชา ภูมิศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-03-0330-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ROLES OF THE LAEM CHABANG INDUSTRIAL AGGLOMERATION ON URBAN GROWTH
IN LAEM CHABANG COMMUNE MUNICIPAL AREA

SUPAPORN MANAJITPRASERT

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Geography

Department of Geography

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-03-0330-7

สุภาพร มานะจิตประเสริฐ : บทบาทของแหล่งอุตสาหกรรมแหลมฉบังต่อการขยายตัวของชุมชนเมือง บริเวณเทศบาลตำบลแหลมฉบัง. (ROLES OF THE LAEM CHABANG INDUSTRIAL AGGLOMERATION ON URBAN GROWTH IN LAEM CHABANG COMMUNE MUNICIPAL AREA) อ.ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ผ่องศรี จันท้าว, อ.ที่ปรึกษาร่วม : ผศ.อัมชา ก.บัวเกษร ; 115 หน้า.ISBN 974-03-0330-7

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในปี 2528-2542 และศึกษาบทบาทของแหล่งอุตสาหกรรมแหลมฉบังต่อการขยายตัวของชุมชนเมือง บริเวณเทศบาลตำบลแหลมฉบัง

ผลการศึกษา ปรากฏว่าเป็นไปตามแนวเหตุผลที่ว่าแหล่งอุตสาหกรรมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการขยายตัวของชุมชนเมืองบริเวณเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ในการวิเคราะห์การขยายตัวนั้น ได้พิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน การเพิ่มขึ้นของประชากร และการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจ

ในด้านการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ใช้ข้อมูลจากการแปลภาพถ่ายดาวเทียม พบว่าการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรมีอัตราลดลง ขณะที่พื้นที่เมืองมีอัตราเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมในโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกที่กำหนดให้เทศบาลตำบลแหลมฉบัง เป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนา

ด้านการเพิ่มขึ้นของประชากร จากข้อมูลสำนักงานทะเบียนราษฎรท้องถิ่น เทศบาลตำบลแหลมฉบัง ในปี 2535-2542 มีจำนวนประชากรและจำนวนหลังคาเรือนเพิ่มขึ้นทุกปี เนื่องจากแหล่งอุตสาหกรรมได้รับการพัฒนาขึ้น ทำให้พื้นที่บริเวณนี้กลายเป็นแหล่งจ้างงานขนาดใหญ่ ดึงดูดให้ประชากรอพยพเข้ามาทำงานจำนวนมาก จากการประมาณการของเทศบาล คาดว่า มีประชากรแฝงประมาณ 80,000 คน

ส่วนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจ พบว่าหลังจากมีแหล่งอุตสาหกรรม ทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด และรายรับของเทศบาลเพิ่มขึ้น ขณะที่ร้านอาหาร ร้านขายของชำ และหาบเร่แผงลอยก็มีจำนวนเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสอบถามความคิดเห็นของประชากร ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการมีแหล่งอุตสาหกรรมทำให้มีงานทำและรายได้เพิ่มขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน ก็ทำให้ค่าครองชีพ และรายจ่ายสูงขึ้นด้วย

ภาควิชา.....	ภูมิศาสตร์.....	ลายมือชื่อนิสิต.....	สุภาพร	มานะจิตประเสริฐ
สาขาวิชา.....	ภูมิศาสตร์.....	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....		
ปีการศึกษา.....	2544.....	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....		

4180209222 : MAJOR GEOGRAPHY

KEY WORD : LANDUSE/ URBAN GROWTH/ INDUSTRIAL AGGLOMERATION

SUPAPORN MANAJITPRASERT : ROLES OF THE LAEM CHABANG INDUSTRIAL AGGLOMERATION ON URBAN GROWTH IN LAEM CHABANG COMMUNE MUNICIPAL AREA. THESIS ADVISOR: ASSOC.PROF.PONGSRI CHANHOU, THESIS COADVISOR: ASSIST.PROF.AUTCHA K.BUAKASORN. 115 pp. ISBN 974-03-0330-7

Two main objectives have been pursued in this study, to study and compare in landuse changes between 1985 to 1999 and to study in roles of Laem Chabang Industrial Agglomeration on urban growth in Laem Chabang municipal community.

From the study, the results has shown that it is feasible that Laem Chabang Industrial Agglomeration is an important factor affecting to urban growth in Laem Chabang municipal community. Growth analysis in this study is considered from 3 factors, landuse changes, population growth and economic situation.

Firstly, by using translated data from satellite image for the landuse changes, it has been found that agricultural areas decrease steadily, meanwhile urban areas dramatically increase. These results come from the policy of industrial development in Eastern Seaboard Development Project which Laem Chabang municipal community is determined to be the major target in this development.

Secondly, according to Laem Chabang municipal report between 1992 to 1999, population and housing increase every year. Because of the development in this area to be the industrial agglomeration, it becomes the substantial source for job employment. These encourage workers to migrate into this area. From expectation of municipality, there are approximate 80,000 people who migrate illegally to this area.

Finally, it has been founded that gross domestic product increase and municipal 's revenue also increase after industrial agglomeration. In addition, a numbers of food shops, grocery stores and hawkers increase too. According to the reports from surveying the people comment, the majority thinks that industrial agglomeration can make them more income meanwhile cost of living and expense increase too.

Department.....Geography.....Student's signature *Supaporn Manajitprasert*

Field of study.....Geography.....Advisor's signature *[Signature]*

Academic year.....2001.....Co-advisor's signature *[Signature]*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากรองศาสตราจารย์ผ่องศรี จันท้าว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์อัมชา ก.บัวเกษ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำปรึกษาและแนะนำข้อคิดเห็นต่างๆ ในการวิจัยมาด้วยดีโดยตลอด นอกจากนี้ขอขอบคุณ ดร.สุพรรณ กาญจนสุธรรม ผู้อำนวยการส่วนระบบข้อมูลภูมิศาสตร์และดาวเทียม และอาจารย์สมาน สีปาน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียม ขอขอบคุณ คุณวุฒิชัย แก้วแหวน คุณสุนิดา ขุนทองใส ที่ได้ให้คำแนะนำในด้านแผนที่และคุณประสพ จันทวงษ์ใส

ขอขอบคุณภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาที่ให้ความอนุเคราะห์ในด้านสถานที่และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบคุณสำนักงานเทศบาลตำบลแหลมฉบัง การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ศูนย์เศรษฐกิจการลงทุนภาคตะวันออก สำนักงานที่ดินอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี และผู้ตอบแบบสอบถาม ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อนๆ และน้องๆ วิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ช่วยเป็นกำลังใจด้วยดีมาโดยตลอด

ท้ายนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ บิดา-มารดา ซึ่งสนับสนุนในด้านการเงินและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

สุภาพร มานะจิตประเสริฐ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฏ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1. ความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
3. แนวเหตุผลในการวิจัย.....	3
4. ขอบเขตการวิจัย.....	3
5. วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
6. นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2. เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	6
1. ความหมายของเมือง.....	6
2. การก่อรูปชุมชนเมือง.....	7
3. วิวัฒนาการของชุมชนเมือง.....	8
4. รูปแบบการขยายตัวของเมือง.....	10
5. การใช้ที่ดินชุมชนเมือง.....	15
6. ประเภทการใช้ที่ดินภายในเมือง.....	16
7. แนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบของอุตสาหกรรม.....	16

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
8. คำจำกัดความคำว่า นิคมอุตสาหกรรม.....	18
9. พัฒนาการของนิคมอุตสาหกรรม.....	19
10. ความเป็นมาของนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย.....	20
11. แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมและการขยายตัวของเมือง.....	23
12. สรุป.....	27
3. สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา	28
1. ที่ตั้งและขนาดพื้นที่.....	28
2. อาณาเขตเทศบาล.....	29
3. ลักษณะภูมิประเทศ.....	31
4. ลักษณะภูมิอากาศ.....	31
5. การคลังของเทศบาลตำบลแหลมฉบัง.....	32
6. แหล่งอุตสาหกรรมในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง.....	35
7. สถานประกอบกิจการในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง.....	36
8. ประชากร.....	37
9. การคมนาคมขนส่ง.....	39
10. ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ.....	40
11. สรุป.....	43
4. อุปกรณ์และวิธีดำเนินการศึกษา	44
1. อุปกรณ์ที่ใช้ในการศึกษา.....	44
2. แหล่งข้อมูล.....	45
3. วิธีการศึกษาข้อมูล.....	45
5. ผลการศึกษา	49
1. การศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน.....	49
2. การศึกษาบทบาทของแหล่งอุตสาหกรรมต่อการขยายตัวของเมือง.....	61

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
6. สรุปและข้อเสนอแนะ.....	74
1. สรุปการศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน.....	74
2. สรุปการศึกษาบทบาทของแหล่งอุตสาหกรรมต่อการขยายตัวของเมือง.....	74
3. วิเคราะห์แนวเหตุผล.....	75
4. ข้อเสนอแนะ.....	76
5. ข้อจำกัดในการวิจัย.....	76
รายการอ้างอิง.....	77
ภาคผนวก.....	80
ภาคผนวก ก.....	80
ภาคผนวก ข.....	86
ภาคผนวก ค.....	97
ประวัติผู้วิจัย.....	115

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1	รายรับจริงของเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ปี 2535-2542..... 33
3.2	รายจ่ายจริงของเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ปี 2535-2542..... 34
3.3	จำนวนสถานประกอบการธุรกิจบางประเภทในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง 37
3.4	แสดงข้อมูลทางทะเบียนราษฎร ปี 2542..... 37
3.5	แสดงจำนวนประชากรในปี 2535-2542..... 38
3.6	แสดงจำนวนประชากรแยกรายตำบลในปี 2535-2542..... 38
3.7	แสดงจำนวนประชากรแยกประเภทในปี 2535-2542..... 39
3.8	แสดงปริมาณความต้องการกระแสไฟฟ้า..... 41
3.9	แสดงปริมาณความต้องการน้ำประปา..... 41
3.10	แสดงปริมาณความต้องการด้านระบบสื่อสารและโทรคมนาคม..... 42
5.1	แสดงลักษณะการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ ในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ใน ปี พ.ศ.2528..... 51
5.2	แสดงลักษณะการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ ในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ใน ปี 2535และการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินระหว่างปี 2528และ 2535..... 54
5.3	แสดงลักษณะการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ ในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ใน ปี 2542และการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินระหว่างปี 2535 และ 2542..... 56
5.4	แสดงจำนวนประชากรในปี 2535-2542..... 62
5.5	แสดงจำนวนบ้านในปี 2535-2542..... 63
5.6	แสดงจำนวนประชากร แยกรายตำบลในปี 2535-2542..... 65
5.7	แสดงจำนวนประชากรแยกประเภทใน ปี 2535-2542..... 67
5.8	มูลค่ารวมผลิตภัณฑ์จังหวัดตามราคาประจำปี จำแนกเป็นรายจังหวัด และสาขาการผลิต ปี 2533-2540..... 70

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
7.1	ลักษณะทั่วไปของประชากร.....	88
7.2	ผลดี ผลเสียต่อการมีแหล่งอุตสาหกรรมในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง.....	91
7.3	แสดงร้อยละความคิดเห็นของประชากรต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นหลังมีแหล่งอุตสาหกรรมแหลมฉบัง.....	95
7.4	แสดงความถี่ของความคิดเห็นของประชากรต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นหลังมีแหล่งอุตสาหกรรมแหลมฉบัง.....	96
7.5	แสดงรายละเอียดโรงงานอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง.....	94
7.6	รายชื่อกลุ่มผลิตภัณฑ์ของโรงงานอุตสาหกรรมในสวนอุตสาหกรรม ศรีวิชัยพัฒนาฯ ศรีราชา ปี พ.ศ.2535.....	95
7.7	แสดงรายชื่อโรงงานอุตสาหกรรมบริเวณแหลมฉบังที่มีได้อยู่ใน นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังและสวนอุตสาหกรรมศรีวิชัยพัฒนาฯ.....	98

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	วิวัฒนาการชุมชนเมือง.....	9
2.2	ทฤษฎีการใช้ที่ดินของเมือง.....	13
3.1	แผนที่แสดงขอบเขตตำบลในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง.....	29
3.2	แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคมในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง.....	30
4.1	แผนผังแสดงขั้นตอนในการศึกษา.....	48
5.1	แผนที่การใช้ที่ดินบริเวณเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ปี 2528.....	52
5.2	แผนที่การใช้ที่ดินบริเวณเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ปี 2535.....	55
5.3	แผนที่การใช้ที่ดินบริเวณเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ปี 2542.....	57
5.4	แผนที่แสดงที่อยู่อาศัยและแหล่งอุตสาหกรรม ในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง.....	59
7.1	บริเวณนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังและท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง.....	103
7.2	ภายในเขตนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังและท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง.....	104
7.3	เขตศูนย์กลางธุรกิจบริเวณนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังและ ท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง.....	105
7.4	ย่านการค้าของนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง อยุริมถนนสุขุมวิท.....	106
7.5	เขตที่อยู่อาศัยชั้นกลาง-สูง.....	107
7.6	บริเวณกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเลียม.....	108
7.7	เขตศูนย์กลางการค้าของสวนอุตสาหกรรมเครือสหพัฒน์ฯ.....	109
7.8	เขตศูนย์กลางการค้าของสวนอุตสาหกรรมเครือสหพัฒน์ฯ.....	110
7.9	เขตที่อยู่อาศัยชั้นกลาง-สูง บริเวณสวนอุตสาหกรรมเครือสหพัฒน์ฯ.....	111
7.10	ระบบโครงสร้างพื้นฐานภายในเทศบาลตำบลแหลมฉบัง.....	112
7.11	สิ่งอำนวยความสะดวกในบริเวณเทศบาลตำบลแหลมฉบัง.....	113
7.12	พื้นที่รกร้างในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง.....	114

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
5.1	แสดงจำนวนประชากรในปี 2535-2542.....	62
5.2	แสดงการเปรียบเทียบจำนวนบ้านและประชากรตามข้อมูลสำนักงาน ทะเบียนราษฎรท้องถิ่น เทศบาลตำบลแหลมฉบัง ปี 2535-2542.....	64
5.3	แสดงอัตราการเกิดและอัตราการตายในปี 2535-2542.....	67
5.4	แสดงอัตราการย้ายเข้าและย้ายออกในปี 2535-2542.....	68
5.5	แสดงรายรับและรายจ่ายจริงของเทศบาลตำบลแหลมฉบังในปี 2535-2542..	72
5.6	แสดงการเปลี่ยนแปลงของสถานประกอบการธุรกิจในเขตเทศบาล ตำบลแหลมฉบัง ปี 2535-2542.....	73